

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Факультет філології

Кафедра української мови

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія лінгвістики та теорія мови

Освітньо-професійна програма *Середня освіта (Українська мова і література) другого магістерського рівня вищої освіти)*

Спеціальність *014 Середня освіта*

Галузь знань *01 Освіта / Педагогіка*

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “27” серпня 2020 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Історія лінгвістики та теорія мови
Викладач (-і)	Грещук В.В., Думчак І.М.
Контактний телефон викладача	(0342)59-60-08 - Грещук В.В. (0342)59-60-08 – Думчак І.М.
E-mail викладача	vasyl.greshchuk@pnu.edu.ua ivan.dumchak@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	лекції, практичні заняття
Обсяг дисципліни	6 кредитів ЄКТС
Посилання на сайт дистанційного навчання	www.d-learn.pnu.edu.ua
Консультації	Консультації проводять викладачі відповідно до графіка індивідуальних занять зі студентами, розміщеному на інформаційному стенді та сайті кафедри https://kum.pnu.edu.ua/
2. Анотація до курсу	
<p>Курс <i>«Історія лінгвістики та теорія мови»</i> покликаний поглибити через історичне вивчення розвитку лінгвістичної думки фундаментальну підготовку магістрів спеціальності 014 Середня освіта 014.01 Українська мова і література. Досліджуючи питання розвитку мовознавчої науки, історія лінгвістики виходить із того, як розв'язуються найважливіші питання теорії мови, зокрема природа і сутність мови, взаємовідношення мови і мислення, структурно-системна організація мови, мова як знакова система, мова, мовлення та мовна діяльність тощо. Такі знання вкрай необхідні для фахової підготовки майбутнього викладача української мови в середній та вищій школі.</p>	
3. Мета та завдання курсу	
<p>Метою курсу «Історія лінгвістики та теорія мови» є набуття знань із історії розвитку мовознавчої думки та опанування лінгвістичної теоретичної бази, поглиблення знань магістрантів щодо основних загальнолінгвістичних питань, сформування цілісних уявлень про природу, сутність, функції мови, структурно-системну організації мови, зміст та ієрархію мовних одиниць і категорій, закономірності становлення, розвитку й функціонування мови як засобу спілкування.</p> <p>Завданням курсу «Історія лінгвістики та теорія мови» є ознайомлення й засвоєння магістрантами:</p> <ul style="list-style-type: none"> – предмета, завдань і значення курсу історії лінгвістики та теорії мови, його місця в системі наук; – основ методологічних і теоретичних засад наукових теорій, концепцій, парадигму в їх історичній перспективі; – відомостей про витоки мовознавчої науки та основні ідеї античного мовознавства; – основних проблем мовознавства епохи Середньовіччя та Відродження; – формування порівняльно-історичного мовознавства; – філософії мови в ХІХ ст.; – основних постулатів структуралізму й генеративізму; – тенденціями розвитку лінгвістики на сучасному етапі; – внеску українських мовознавців у розвиток теорії мови. 	
4. Результати навчання (компетентності)	
<p>Під час вивчення ОК «Історія лінгвістики та теорія мови» студенти набувають таких загальних і фахових компетентностей, зазначених в ОП 014 Середня освіта (Українська мова і</p>	

література):

ЗК 2. Здатність проведення досліджень, розробки проєктів та генерування нових ідей в галузі освіти.

ЗК 3. Здатність до пошуку, оволодіння сучасними знаннями та інформаційними технологіями.

ЗК 4. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу, вироблення власної дослідницької стратегії і реалізації її у професійній діяльності.

ФК 2. Уміння застосовувати теоретичні та практичні знання з мовознавчих, літературознавчих, психолого-педагогічних дисциплін, використовувати сучасні методики і технології навчання у закладах освіти.

ФК 4. Здатність розуміти тенденції в науці та освіті; готовність до впровадження та обміну передовим досвідом та критичного аналізу власних педагогічних напрацювань.

ФК 7. Здатність проводити фахово орієнтовані наукові дослідження, брати участь у різних формах наукової комунікації.

ФК 10. Здатність до застосування знань, умінь і навичок із циклу професійно-наукових дисциплін, володіння мовознавчими і літературознавчими термінами та поняттями, застосування їх у процесі аналізу та інтерпретації текстів різних стилів.

ФК12. Здатність до усвідомлення національно-світоглядного, художньо-виховного, творчорозвивального потенціалу мови та словесного мистецтва, уміння враховувати національні, етнічні, регіональні особливості в процесі навчання, формувати національно-свідому особистість.

ФК 13. Здатність дотримуватись принципів академічної доброчесності.

ПРН 4. Здійснювати лінгвістичний та літературознавчий аналіз текстів різних стилів і жанрів, інтерпретувати мовно-літературні процеси.

ПРН 5. Уміти організувати та проводити науково-педагогічні дослідження, представляти їх результати у письмовій та усній формах, представляти результати досліджень у публікаціях, кваліфікаційних роботах, узагальнювати емпіричні дані, робити умовиводи та формулювати висновки.

ПРН 6. Застосовувати сучасні та інноваційні технології для успішного й ефективного здійснення професійної діяльності та забезпечення якості наукового дослідження.

ПРН 9. Володіти комунікативною мовленнєвою компетентністю української та іноземної мови задля ефективної міжкультурної комунікації та підвищення професійного рівня.

ПРН 10. Володіти критичним мисленням, творчо використовувати різні теорії і досвід (вітчизняний і закордонний) у процесі вирішення соціальних і професійних завдань.

ПРН 14. Дотримуватися правил академічної доброчесності.

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	24
семінарські заняття / практичні / лабораторні	36
самостійна робота	120

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
1	014 Середня освіта 014.01 Українська мова і література	1	нормативний

Тематика курсу

Тема, план	Форма заняття	Літе- рату- ра	Завдання, год	Вага оцін ки	Термін викона ння
Тема 1. Предмет і завдання історії мовознавства. 1. Предмет і завдання історії мовознавства. 2. Питання систематизації наукових напрямків в історії мовознавства.	Лекція, практич не заняття	1, 4, 5, 6, 9	Опрацювати відповідні наукові джерела 4 год.	5	Протя- гом семе- стру згідно з розкла- дом

<p>3. Деякі питання побудови історії мовознавства.</p> <p>4. Місце історії мовознавства в системі наук і в підготовці магістрантів-філологів.</p>					занять
<p>Тема 2. Теорії мови в античності.</p> <p>1. Мовознавство в стародавній Індії. Паніні.</p> <p>2. Китайське граматичне вчення.</p> <p>3. Мовознавство в стародавній Греції. Ідеї про мову в діалозі Платона «Кратил». Аналогії і аномалії в мові.</p> <p>4. Греко-латинське граматичне вчення.</p> <p>5. Мовознавство в Київській Русі.</p>	Лекція, практичне заняття	1, 4, 5, 6, 9	Проблемне завдання: 1. Чим зумовлене виникнення мовознавства в Давній Індії та Давній Греції? 4 год.	5	Протягом семестру згідно з розкладом занять
<p>Тема 3. Теорія мови в середні віки.</p> <p>1. Деякі ідеї графіки новописемних мов.</p> <p>2. Дослідження звукової будови мови.</p> <p>3. Розвиток граматичної теорії в середньовічній Європі.</p> <p>4. Передумови появи науки про мову.</p>	Лекція, практичне заняття	1, 4, 5, 6, 9	Проблемне завдання: 1. Охарактеризуйте стан лінгвістичної думки Західної Європи в середні віки. 4 год.	5	Протягом семестру згідно з розкладом занять
<p>Тема 4. Становлення мовознавства як самостійної науки.</p> <p>1. Лінгвістичні аспекти суспільно-мовної практики в Європі XVII-XVIII ст.</p> <p>2. Емпіризм і раціоналізм в філософії мови XVII-XVIII ст.</p> <p>3. Всезагальна раціональна граматика «Граматика Пор-Рояль». Мовні універсалиї.</p> <p>4. Підготовка нового етапу в розвитку мовознавства.</p>	Лекція, практичне заняття	1, 3, 4, 5, 6	Опрацювати відповідні наукові джерела 4 год.	5	Протягом семестру згідно з розкладом занять
<p>Тема 5. Формування порівняльно-історичного мовознавства. Мова і історія.</p> <p>1. Витоки порівняльно-історичного мовознавства.</p> <p>2. Основоположники порівняльно-історичного мовознавства.</p> <p>3. Порівняльно-історичне мовознавство в середині XIX ст.</p> <p>4. Принципи і методи та порівняльно-історичного дослідження мови.</p>	Лекція, практичне заняття	1, 4, 5, 6, 7, 9	Опрацювати відповідні наукові джерела. 8 год.	10 б.	Протягом семестру згідно з розкладом занять
<p>Тема 6. Філософія мови в XIX ст. Мова і мислення.</p> <p>1. Романтичний напрям.</p> <p>2. Створення концепції загального</p>	Лекція, практичне заняття	1, 3, 4, 5, 6	Проблемне завдання: 1. Чому В. Гумбольдта вважають	5	Протягом семе-

<p>мовознавства. В. Гумбольдт. 3. Натуралістичний напрямок. А. Шлейхер. 4. Психологічний напрямок (Г. Штейнталь, М. Лацарус, В. Вундт). Мова і психологія. 5. Загальнолінгвістична концепція мови О. Потебні.</p>			<p>основоположником загального мовознавства? 6 год.</p>		<p>стру згідно з розкладом занять</p>
<p>Тема 7. Молодограматичний етап в мовознавстві. 1. Методологічні засади молодогограматизму. Місце аналогії у розвитку мови. 2. Лейпцігська школа і характеристика основних проблем, властивих молодогограматизму в цілому. 3. Московська школа. 4. Казанська школа.</p>	<p>Лекція, практичне заняття</p>	<p>1, 4, 5, 6</p>	<p>Проблемне завдання: 1. У чому полягають заслуги молодогограматизму? Чим зумовлені слабкі боки молодогограматичного напрямку? 4 год</p>	<p>10б.</p>	<p>Протягом семестру згідно з розкладом занять</p>
<p>Тема 8. Критика молодогограматизму і пошуки нового підходу до мови в кін. ХІХ ст. і початку ХХ ст. Суспільна природа мови. 1. Лінгвістична концепція І.О. Бодуена де Куртене. 2. Г. Шухардт. Школа «слів і речей». 3. Естетична філософія мови К. Фослера. 4. Ареальна лінгвістика.</p>	<p>Лекція, практичне заняття</p>	<p>1, 4, 5, 6, 11</p>	<p>Опрацювати відповідні наукові джерела 6 год.</p>	<p>5</p>	<p>Протягом семестру згідно з розкладом занять</p>
<p>Тема 9. Структуралізм і генеративізм. Мова, мовна діяльність і мовлення. Структура і система мови. 1. Історичні й методологічні основи структуралізму. 2. Празька школа функціональної лінгвістики. 3. Копенгагенський структуралізм (глосематика). 4. Американська дескриптивна лінгвістика. 5. Генеративізм.</p>	<p>Лекція, практичне заняття, самостійна робота №2</p>	<p>4, 6, 9, 10, 12</p>	<p>Опрацювати відповідні наукові джерела 4 год.</p>	<p>5</p>	<p>Протягом семестру згідно з розкладом занять</p>
<p>Тема 10. Неогумбольдтіанство. Мова, мислення, культура. 1. Європейське неогумбольдтіанство. 2. Американське неогумбольдтіанство.</p>	<p>Лекція, практичне заняття</p>	<p>2, 3, 4, 6</p>	<p>Опрацювати відповідні наукові джерела 4 год.</p>	<p>5</p>	<p>Протягом семестру згідно з розкладом занять</p>
<p>Тема 11. Мовознавство на сучасному етапі. Функціональна та комунікативна лінгвістика. Функції мови.</p>	<p>Лекція, практичне заняття,</p>	<p>3, 4, 6, 8, 10, 12</p>	<p>Проблемне завдання. 1. Назвіть напрями, які</p>	<p>10 б.</p>	<p>згідно з розкладом занять</p>

<p>1. Передумови становлення функціональної лінгвістики.</p> <p>2. Теорія функціонально-семантичного поля.</p> <p>3. Основні засади комунікативної лінгвістики.</p> <p>4. Теорія мовленнєвих актів.</p> <p>5. Лінгвопрагматика.</p> <p>Тема 12. Лінгвістика тексту. Когнітивна лінгвістика. Категоризація і концептуалізація світу. Мовна картина світу.</p> <p>1. Основні проблеми лінгвістики тексту. Головні ознаки тексту та критерії їх вирізнення.</p> <p>2. Структура тексту. Текстові одиниці. Категорії тексту.</p> <p>3. Текст і дискурс.</p> <p>4. Типологія текстів.</p> <p>5. Когнітивна теорія категоризації. Мовна картина світу.</p> <p>6. Концепт як вузлова одиниця лінгвокогнітології. Концептуальний аналіз у мовознавстві.</p>	<p>тестова робота №2</p> <p>Лекція, практичне заняття</p>	<p>4, 6, 9, 10, 12</p>	<p>розвиваються в мовознавстві нашого часу. 6 год.</p> <p>Опрацювати відповідні наукові джерела 6 год.</p>	<p>5</p>	<p>Протягом семестру згідно з розкладом занять</p>
--	---	------------------------	--	----------	--

6. Система оцінювання курсу

<p>Загальна система оцінювання курсу</p>	<p>Загальна максимальна сума балів, яка присвоюється студентові за курс, становить 100 балів, яка є сумою балів за відповіді на практичних заняттях, за виконання підсумкових тестувань, самостійних робіт (модуль 1) та бали, отримані під час іспиту (модуль 2). Допуск до іспиту передбачає отримання рейтингової підсумкової оцінки (максимум 50 балів, мінімум 25 балів). Система оцінювання курсу відбувається згідно з критеріями оцінювання навчальних досягнень студентів, що регламентовані в університеті. Допуск до іспиту становить максимум 50 балів, бал за складання іспиту (підсумковий контроль) становить максимум 50 балів.</p>
<p>Вимоги до письмової роботи</p>	<p>Передбачені 2 самостійні роботи (№1 – 10 б.; №2 - 10 б.), два письмових підсумкових тестування (10 балів за кожне тестування) (максимум 40 балів).</p>
<p>Семінарські заняття</p>	<p>Оцінюється відвідуваність усіх 18 занять упродовж семестру за 5-бальною шкалою. Максимальна кількість 10 балів розраховується як середнє арифметичне усіх занять з коефіцієнтом 2.</p>
<p>Умови допуску до підсумкового контролю</p>	<p>При виставленні допуску до іспиту (максимум 50 балів) враховуються навчальні досягнення студентів (бали), набрані на поточному опитуванні під час контактних (аудиторних) годин, при виконанні завдань самостійної та контрольної робіт, а також бали підсумкового тестування.</p> <p>Студент, який не набрав 25 балів, до іспиту за відомістю №1 не допускається. У такому випадку до початку екзаменаційної сесії студент користується повторним правом отримати допуск на складання іспиту за відомістю №2 на консультаціях</p>

викладача (перескладання пропущених тем, виконання індивідуальних завдань).

7. Політика курсу

Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. У випадку таких подій – реагування відповідно до Положення 1 і Положення 2.

Положення 1: <https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/10/%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%BF%D1%80%D0%BE-%D0%B7%D0%B0%D0%BF%D0%BE%D0%B1%D1%96%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%B3%D1%96%D0%B0%D1%82%D1%83-%D1%83-%D0%94%D0%92%D0%9D%D0%97-%D0%9F%D1%80%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D1%80%D0%BF%D0%B0%D1%82%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D0%BD%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D1%83%D0%BD%D1%96%D0%B2%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%82-%D1%96%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%96-%D0%92%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D1%8F-%D0%A1%D1%82%D0%B5%D1%84%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%B0.pdf?fbclid=IwAR2OZ7ieedYbWar3YLAu5arEPfHIWJvA8ahWmpLODcN6M2XRt7GPFipOuT8>

Положення 2: https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/02/code_of_honor.doc?fbclid=IwAR14PNKG9iKdUn4NJsjoX0rOCZr7YVFeNGdlgE3J2alaDNsc_GiizOs3_NQ

8. Рекомендована література

1. Амирова Т.А., Ольховиков Б.А., Рождественский Ю.В. Очерки по истории лингвистики. Москва: «Наука», 1975.
2. Бацевич Ф. Духовна синергетика рідної мови. Київ, 2009. 192 с.
3. Бацевич Ф. Філософія мови. Історія лінгвофілософських учень. Підручник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2008. 240 с.
4. Бережняк В. Загальне мовознавство [Текст] : хрестоматія / Бережняк В. М. ; Ніжин. держ. ун-т ім. М. Гоголя. - Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2011. - 361 с.
5. А.А. Гирудский. Общее языкознание. Минск: «Высшая школа», 2017.
6. Дж. Лайонз. Язык и лингвистика. Вводный курс: Пер. с англ. Москва: Едиториал УРСС, 2004. 320 с.
7. Ковалик І.І., Самійленко С. П. Загальне мовознавство. Історія лінгвістичної думки. Київ: Вища школа, 1985.
8. Кочерган М.П. Загальне мовознавство. Київ: Академія, 2003.
9. Кочерган М.П. Основи зіставного мовознавства: Підручник Київ: Академія, 2006. 424 с.
10. Куранова С.І. Основи психолінгвістики: навч. посібник. Київ: ВЦ «Академія», 2012. 208 с.
11. Корольов І. Основи лінгвістичних знань [Текст] : навч. посіб. для студентів ВНЗ / І. Р. Корольов, Ю. О. Письменна, З. В. Рожченко ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. - Київ : Київський університет, 2013. - 287 с.
12. Семотюк О. Сучасні технології лінгвістичних досліджень [Текст] : навч. посіб. / О. Л. Семотюк ; Нац. ун-т "Львів. політехніка". - Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2011. - 149 с.
13. Селіванова О.О. Актуальні напрями сучасної лінгвістики. Київ, 1999.
14. Семчинський С.В. Загальне мовознавство. Київ, 1996.
15. Штерн І.Б. Вибрані топіки та лексикон сучасної лінгвістики: Енциклопедичний словник. Київ, 1998.

9. Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського: <http://www.nbuv.gov.ua/>
2. "Мова інфо": <http://www.mova.info/>
3. Словники на mova.info: <http://www.mova.info/Page.aspx?l1=61>
4. Український лінгвістичний портал: <http://ulif.org.ua>
5. Словники України on-line від Українського лінгвістичного порталу:
http://ulif.org.ua/ulp/dict_all/index.php
6. Великий тлумачний нциклопедії в режимі онлайн: <http://dic.academic.ru/>
Семиословник сучасної української мови онлайн: <http://www.slovnyk.net/>
7. Словник іншомовних слів: <http://www.pcdigest.net/ures/book/sis.shtml>
8. Словники й етические исследования и электронная библиотека:
<http://www.lib.semiotics.ru/>
9. Журнал "Критика и семиотика": <http://www.nsu.ru/education/virtual/cs.htm>
10. Журнал "Дискурс": <http://www.nsu.ru/education/virtual/discourse.htm>
11. Лінгвістична бібліотека на російському освітньому порталі auditorium.ru:
http://www.auditorium.ru/aud/p/index.php?a=presdir&c=getForm&r=discDesc&discipline_id=10
12. Лінгвістична література на linguists.narod.ru:
<http://linguists.narod.ru/downloads1.html>
13. Короткий словник лінгвістичних та перекладацьких термінів (Бик І.С.):
<http://www.franko.lviv.ua/faculty/intrel/tpp/glossary.htm>
15. Тищенко Костянтин. Метатеорія мовознавства. Монографія:
<http://www.langs.com.ua/publics/KM/Metateoria/index.htm>

Викладач: доктор філологічних наук, професор *Грещук Василь Васильович*